

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: 7

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Thesleff

12/1 1927.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 12 p:nä tammikuuta 1937.

N° 57.

ULKO.	
N ^o	1/50 Pal. D 27.
14/1-27	
5	C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 1, jonka nimikkeenä on:

Arvostelua Tanskan valuutan sääntöstelystä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rolf Thorsen

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Kööpenhamina-ssa 12 p:nä tammi-kuuta 1937.

Asia: Arvostelua Tanskan valuutan säännöstelystä.

150 Val. 8 37.
14/1-37
5 C3

Samana tämän tammikuun 9 p:nä julkaistiin eräisissä pohjoismaisissa lehdissä kaksi kirjoitusta, jotka molemmat kohdistuivat Tanskan valuutan säännöstelyyn, toinen ensi sijassa, toinen kokonaan. Tarkoiton Hollanin pääministerin Colijn'in edellisenä päivänä antamaa haastattelua ja lehtien selostusta pääjohtaja Anders Örnén edellisenä päivänä Göteborgs Handels- och Sjöfartstidningissä julkaisemasta kirjoituksesta Valutaregleringen i Danmark.

Tosin tohtori Colijn lausunnossaan ei ollenkaan mainitse Tanskan valuutan säännöstelyä, vaan puhuu hän yleensä niistä esteistä, joita nykyään asetetaan maitten väliselle kaupalle, lausuen toivomuksen että, mitä Oslovaltioihin tulee, näitä esteitä koetettaisiin poistaa. Mutta kun suurimpana esteenä näiden maiden väliselle kaupalle on Tanskan valuutan säännöstely, kohdistuu hänen lausuntonsa ensi sijassa tähän säännöstelyyn. Sillä onhan niin, että muihin Oslovaltioihin tavaraa voidaan tuoda, kunhan vain maksaa tulleja, mutta ettei Tanskaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ole mahdollista harjoittaa vientiä, vaikka maksaisi kuinka korkeita tulleja tahansa, ellei tuontilupaa ole saatu. Tämä on suurin este ja usein voittamaton.

Pääjohtaja Örnen kirjoitus kohdistuu, kuten yllä jo on huomautettu, kokonaan Tanskan valuutan säännöstelyyn, ja saa se erikoista painoa sen kautta, että herra Örne on pohjoismaisen taloudellisen komitean ruotsalainen puheenjohtaja. Kirjoitus on erinomaisen selvä ja asiallinen, ja vaikka hänen arvostelunsa on ankara, ei se ole loukkaavaa, sillä se huokuu sympatiaa Tanskaa kohtaan, sympatiaa joka perustuu siihen, että pohjoismaiden taloudelliset intressit niin suuressa määrin ovat yhteiset. Hän tuomitsee systeemin, lausuen m.m.: "Redan ett flyktigt betraktande ger vid handen, att valutaregleringen icke räckt till för att ställa vårt södra broderland i en lyckligare situation beträffande tillgång på utländska betalingsmedel, än de övriga nordiska länderna befinna sig i".

Herra Örne käsittää hyvin, kuinka vaikeata Tanskan on vapautua säännöstelystä, ja huomauttaa, että tämä voi tapahtua vain sen kautta että Englanti luopuu Tanskaan nähden harjoittamastaan kovin protektionistisesta politiikastaan, mikä herra Örnen mukaan olisi myös Englannin intressissä, koska muuten on tarjolla vaara, että Englanti menettää hyvän ostajamaan, Tanskan.

Herra Örnen mukaan ei kuitenkaan riitä, että

Englanti Tanskaan nähden asettuu vähemmin protektionistiselle kannalle, sillä: "Danmark har emellertid redan kört så fast i valutaregleringens dy, att det icke blir lätt att draga kärran tillbaka upp på frihetens fasta mark". Tämän tähden on rahallinen apu tarpeen, ja hän kysyy, eikö Ruotsi, jossa valuuttoja nyt on niin runsaasti, voisi avustaa Tanskaa.

Herra Örnén kirjoituksen johdosta on Social-Demokraten (10.1.37) haastatellut kauppaministeri Kjørbøliä, joka aluksi lausuu ihmettelevänsä, että niin huomattava ulkomaalainen kuin pääjohtaja Örne sekaantuu "i et af de vigtigste Spørgsmaal i Dagens politiske Strid her i Danmark", koska juuri viime aikoina on koetettu valuutta-alalla saada aikaan järjestely, jonka pitäisi tyydyttää Ruotsia. Ja hän väittää herra Örnén olevan epäpätevän arvostelemaan Tanskan valuutan säännöstelyä: "og jeg skal derfor nøjes med at pege paa, at det er meget vanskeligt for Udenforstaaende paa fuldt rigtig maade at forstaa og bedømme den danske Valutaordnings Forudsatninger. Specielt er det vanskeligt, idet Sveriges hele erhvervsmæssige og økonomiske Stilling som bekendt er saa forskellig fra Danmarks økonomiske Stilling".

Yhdessä kohden polemisoi kauppaministeri suoraan herra Örnén kanssa. Hän lausuu nimittäin: "Jeg skal dog fremhæve, at et af Artiklens Hovedsynspunkter, at der i Ly af Valutaordningen er oprettet nye, ikke

levedygtige Industrier, efter hvad der foreligger ikke er rigtigt".

Se joka tietää, että Tanskassa valuutansäännöstelyn suojassa m.m. on perustettu satoja suurempia ja pienempiä trikotage-tehtaita, allistyy lukiessaan yllä olevan väitteen.

Herra Kjørbøl huomauttaa, että hänen käsityksensä mukaan valuutan säännöstelyä on ylläpidettävä ainostaan niin kauan kuin olosuhteet vaativat, mutta että "hidtil har det desværre ikke været muligt for nogen at anvise en virkelig farbar Udvej til at erstatte Valutaordningen, der blev tilvejebragt som et økonomisk Værn for Danmark overfor de vidtrækkende Forstyrrelser i Verdensøkonomien og Handelen, som i langt højere Grad har ramt Danmark end Sverige".

Olen usein tehnyt selkoa niistä sosialidemokraattista hallitusta viehättävistä ja yksityisen intressejä edistävästä asianhaaroista, jotka puhuvat sen puolesta ettei nykyisestä systeemistä helposti luovuta, puhumattakaan niistä varsin suurista vaikeuksista, joita sellainen reformi kohtaisi. En sen tähden nyt tässä yhteydessä niihin puutu.

Kööpenhaminassa, 12 p:nä tammikuuta 1937.

Rolf Thorsen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Thesleff

15/1 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 15 p:nä tammikuuta 1937.

N:o 67.

2/50 Val. & 37.
18/1-37
OSASTO
5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N:o 2, jonka nimikkeenä on:

Puolustusksymyksestä II.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rolf Mealy

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Kööpenhamina-ssa 15 p:nä tammi-kuuta 1937.

Asia: Puolustuskysymyksestä II.

2/50 Sal. 8 27.

1871-27

5 C3

Minulla oli eilen tilaisuus keskustella puolustuskysymyksestä armeijan päällikön, kenraali With'in kanssa.

Kysyin häneltä aluksi, milloinka antaa lausuntonsa hallituksen puolustuslaitosta koskevan ehdotuksen johdosta. Tähän vastasi herra With, ettei hän saa lausuntoaan valmiiksi niin pian kuin hallitus oli vaatinut, vaan että se valmistuu vasta tulevan viikon lopulla, ja ehdotuksesta lausui hän: "Jeg sabler ned det". Hän kertoi, että hänen ehdotuksensa mukaan sotalaitoksen budgetti tulee olemaan noin kolme kertaa niin suuri kuin hallituksen ehdotuksen mukaan, mutta etteivät laskelmat vielä olleet valmiita. Sanoi kuitenkin ajavansa asiaa varovaisuutta noudattaen, mutta aikovansa erota, jollei saa huomattavia parannuksia hallituksen ehdotukseen. Hän oli vakuutettu siitä, että aika tekee työtä puolustuslaitoksen hyväksi ja että muutos, jonka voi huomata Norjan sosialidemokraattien keskuudessa, ei voi olla vaikuttamatta täälläkään.

JAKELUOHJE:

Ei tiedoituksiin.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hän kertoi edelleen, että hallituksen radikaaliset jäsenet olivat vaatineet, että hänet erotettaisiin, mutta että sekä pääministeri Stauning että kuningas olivat asettuneet ehdotusta vastaan. Kysyttyäni, seuraavatko kaikki sosialidemokraatit herra Stauningia, vastasi kenraali With, että valitettavasti kaikki eivät sitä tee, mutta että puolustusministeri Alsing-Andersen nyt on Stauningin linjalla.

Hän uskoi, että yhteistyö radikaalien ja sosialidemokraattien kesken puolustuskysymyksen tähden loppuu ja että muodostetaan puhtaasti sosialidemokraattinen hallitus, joka eri kysymyksissä saa tukea eri ryhmiltä.

Uskon, että herra Within viimeksi mainittua lausumaa on arvosteltava cum *graculis*. Sillä joskin Rigsdagin sosialidemokraattinen ryhmä on sen suurin ja joskin sen jäsenmäärä on lähes puolet Rigsdagin jäsenmäärästä, olisi sosialidemokraattien epäilemättä varsin vaikeata hallita ilman radikaalien apua.

Kööpenhaminassa, 15 p:nä tammikuuta 1937.

Raf Meyerson

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan tähtelyksen raportti a:o J.

Ministeri Thesleff

20/1 - 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 20 p:nä tammikuuta 1937.

N° 78.

3 / 50 Val B 27.
27/1-37
5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan taten kunnioittavimmin
lähettää Kööpenhaminan lähetystön rapor-
tin N° 3, jonka nimikkeenä on:

Ehdotuksia valuutan säännöste-
lyn muuttamiseksi.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rudolf Holsti

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Kööpenhamina ssa 20 p:nä tammikuuta 1937.

Asia: Ehdotuksia valuutan säännöstelyn muuttamiseksi.

3/50 Val. S 37
27/1-37
5 C3

Viime viikolla ovat lehdet julkaisseet uutisia siitä, että eräät talouspiirit sekä konservatiivinen puolue ovat laatineet ehdotuksia valuutansäännöstelylain muuttamiseksi ja että ne muun muassa ehdottavat, että eräisiin tavaroihin nähden, joita nyt ei saa tuoda ilman lisenssiä, tehtäisiin sellainen muutos, että niitä eräistä maista voitaisiin tuoda ilman tuontilupaa. Lehtien mukaan olisivat nämä maat Englanti, Saksa sekä "de nordiske Lande". Mutta kun maita tarkemmin on lueteltu, on "de nordiske Lande'n" sijasta mainittu Ruotsi ja Norja, eikä ollenkaan Suomea.

Kävin tämän johdosta tämän kuun 18 p:nä tapaamassa ulkoasiainministeri Munchia. Lausuin aluksi, etten uskonut, että ehdotuksen tässä kysymyksessä oleva kohta tulisi hyväksytyksi, mutta että varmuuden vuoksi kuitenkin tahdoin kiinnittää hänen huomiotaan siihen, ettei Suomea oltu mainittu. Tähän vastasi herra Munch, ettei vielä ollut nähnyt ehdotusta, mutta että hän oli

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vakuutettu siitä, että Suomi siinä oli mainittu Ruotsin ja Norjan rinnalla. Hän lausui edelleen ei uskovan-
sa, että ehdotuksen kysymyksessä olevasta kohdasta tuli-
si mitään, jo senkin tähden, että yli kolmekymmentä kaup-
pasopimusta olisi irtisanottava sekä että talouspiirit
olivat erimielisiä, maanviljelijät kun tahtoivat, että
valmiiden tuotteiden tuontia helpotettaisiin, ja teolli-
suusmiehet, että helpotus kohdistuisi raaka-aineisiin.
Hän piti selvänä että, jos muutoksia tehtäisiin, Suomi
asetettaisiin samaan kategoriaan kuin Ruotsi ja Norja,
mutta hän toisti olevansa vakuutettu siitä, ettei eh-
dotus johtaisi tulokseen.

Kööpenhaminassa, 20 p:nä tammikuuta 1937.

Konf. Theodor

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystalon raportti n:o 4.

Ministeri Thesdorff

19/2 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 19 p:nä helmikuuta 1937.

N° 229.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
S. 50. Kal. 3. 37	
23/2-37	
5	(3)

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin

lähettää Kööpenhaminan lähetystön rapor-
tin N° 4, jonka nimikkeenä on:

Puolustuskysymyksestä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,

erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rolf Meuloff

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Kööpenhamina-ssa 19 p:nä helmi-kuuta 1937.

Asia: Puolustuskysymyksestä.

SIAMIN
5 50 Val 1937.
23/2.37
SASTO ASIA
5 C3

Lähetystö on aikaisemmin ulkoasiainministeriölle lähettänyt hallituksen esitykset № 72-75, jotka koskevat puolustuslaitoksen uudelleen järjestämistä, ja sotilasasiamies lienee jo tiedoittanut asian puhtaasti sotilaallisesta puolesta. Rajoitun sen tähden tekemään eräitä huomautuksia sen poliittisen puolen johdosta.

Muutokset, joita hallitus ehdottaa, ovat siksi pienet, että on väitelty siitä, merkitsevätkö hallituksen esitykset puolustuslaitoksen kehittämistä voimakkaammaksi vaiko päinvastoin. Kylmästi katsoen täytynee kuitenkin myöntää, että esitykset tarkoittavat puolustuslaitoksen kehittämistä ja voimakkaammaksi saattamista, jos kohta varsin pienessä määrässä.

Esitykset ovat kompromissin tuloksia, kompromissin, jossa radikaalit ovat vetäneet pitemmän korren kuin sosialidemokraatit.

Kuten ennen olen tiedoittanut on viime aikoina selvästi voinut todeta, että sosialidemokraatit ovat

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
- Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.
- Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muuttuneet enemmän puolustusystävällisiksi, mutta että radikaalit ovat pysyneet entisellä kannallaan. Tämän johdosta ovat niiden välit hallituksessa puolustusesityksiä valmisteltaessa olleet kireät. Radikaalit ovat jyrkästi vastustaneet suurempia lisäyksiä armeijan ja laivaston budgetteihin, ja sosialidemokraattien on täytynyt taipua, jottei yhteistyö hallituksessa loppuisi. Väitetään että pääministeri Stauning olisi halunnut mennä paljoka pidemmälle puolustusvalmiuden saattamiseksi tehokkaammaksi, mutta että ulkoasiainministeri Munch sai hänet taipumaan. Väitetään myös, että tohtori Munchilla on ollut suuret vaikeudet voitettavina omassa puolueessaan, nuoremmat radikaalit kun eivät tahtoneet suostua puolustusbudgetin lisäämiseen. Jos herra Munchin hallituksessa edustama kanta ei ainoastaan johtunut siitä, että hän tahtoi säilyttää yhteistyön sosialidemokraattien kanssa, niin voi todeta että, radikaalien radikaalisinta siipeä lukuunottamatta, puolustushalu Tanskassa on kasvamassa, jos kohta toistaiseksi varsin vähän.

Puolustusesityksiä koskevassa lähetekeskustelussa alleviivasi puolustusministeri Alsing Andersen, että hallitus oli valmis neuvottelemaan muutoksista esityksiin, mutta että neuvottelujen tuli tapahtua hallituksen esitysten pohjalla. Kun konservatiiviset ankarasti arvostelivat hallituksen esityksiä, niin venstren edustajat sitä vastoin olivat varsin varovaisia lausunnois-

saan. Tämä luultavasti merkitsee, että he eivät aio asettua kielteiselle kannalle esitykseen nähden, vaan koettavat saada aikaan eräitä muutoksia siinä. Se korkea virkamies, joka ensi sijassa kantaa vastuun esitysten laatimisesta, on minulle lausunut uskovansa, että Stauning venstren näin menetellessä ja edellyttäen että venstren vaatimukset ovat kohtuullisia olisi valmis myöntämään eräitä miljoonia lisää puolustuksen hyväksi saadakseen yleisemmän kannatuksen uudelle puolustusjärjestelmälle. Uskotaan, että venstren edustajat puolustusvaliokunnassa koettavat viivyttellä asian käsittelyä niin, ettei mitään ratkaisevaa tapahdu, ennen kuin kunnallisvaalit maaliskuun keskivälissä ovat ohi. He laskevat nimittäin, että pääministeri Stauningin silloin on helpompi suostua siihen, että budgettia lisätään, ovatpa ehkä myös sitä mieltä, että heidän itsensä silloin on helpompi tyytyä pienempiin lisäyksiin.

Omiaan herättämään huomiota on, että esityksissä oleva ehdotus, että vapaaehtoiset sotilasjärjestöt lakkautetaan, ei ole saanut osakseen suurempaa kritiikkiä. Tämä johtunee osaksi siitä, että nämä järjestöt itse asiassa merkitsevät perin vähän, mutta osaksi myös siitä että pidetään periaatteellisesti oikeana, että aseelliset joukot kaikki ovat saman komennon alaisia.

Kuten yllä on mainittu, on mahdollista että

venstre ja hallituspuolueet voivat sopia puolustusreformista, joka siis verrattain helposti saadaan aikaan. Mutta Tanskassa käy usein niin, että kun ruvetaan tekemään kompromissejä, niin sovitaan samalla kertaa monesta asiasta, joilla ei kaikilla ole yhteyttä toistensa kanssa. Venstre, kuten tunnettua, harrastaa kruunun kurssin alentamista, eikä liene ihan mahdotonta, että se voi kytkeä tämän kysymyksen tulevaan kompromissiin, jolloin se pääpiirteissään tukisi puolustusreformia ja eräitä toisia hallituksen sydäntä lähellä olevia kysymyksiä. On tosin vaikeata uskoa, että hallitus, jossa on sosialidemokraattinen enemmistö, suostuisi alentamaan kruunun kurssia, sillä sehän epäilemättä merkitsisi työmiesten realipalkkojen alentamista, mutta ihan mahdotonta se ei liene, sillä viime vuoden huono sato ja kaupan kehitys ovat tehneet valuuttatilanteen vaikeaksi. Maanviljelijäin asema on huono, maahan tuodaan enemmän kulutustavaraa kuin mitä se oikeastaan jaksaa sulattaa ja raaka-aineiden hintain nousu jatkuu, mikä merkitsee kovin paljon maalle, joka enemmän kuin useimmat muut maat kärsii raaka-aineiden puutteesta.

Vielä voi mainita, että sen puolesta että tehdään joku suurempi kompromissi, puhuu pääministeri Stauningin halu yhä enemmän esiintyä koko maan isänä, jonka tähden häntä luultavasti viehättäisi seistä laajemmalla pohjalla kuin nyt.

Kööpenhaminassa, 19 päivänä helmikuuta 1937.

Rolf Thulén

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA:

Kööpenhaminassa olevan lähetystön rap. n:o 5.

Ministeri Theodorff

12/3 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 13 p:nä maaliskuuta 1937.

N:o 329.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
6 / 50 Pal. 1937		
18/3 - 32	183	111
AFRIKA	AMERIKA	ASIA
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N:o 5, jonka nimikkeenä on:

Stauningin puhe.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rudolf Holsti

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Kööpenhamina- ssa 13 p:nä maalis-kuuta 1937.

Asia: Stauningin puhe.

6 150 Pal. 1937

18/3-37

UUSMA	UUSMA	UUSMA
5	C3	

Lähetystö on aikaisemmin ulkoasiainministeriölle lähettänyt selostuksen pääministeri Stauningin t.k. 8 p:nä Lundissa pitämästä puheesta, jota paitsi Suomen lehdet, kuten muittenkin maiden, sitä ovat selostaneet ja arvovalle. Näin ollen ei ole tarpeellista sitä tässä referoida. Sitä vastoin voi olla paikallaan koettaa kuulla sitä taustaa, jota vastaan puhetta on katsottava.

Minkätähden herra Stauning piti tarpeellisena Ruotsissa korostaa, että puolustusliitto pohjoismaiden välillä on utopia, ja alleviivata, että Tanska ei huomattavammassa määrässä lisää varustuksiaan? Ja minkä tähden hän käytti niin - lievimmin sanoen - vähän diplomaattista kieltä?

Koetin tiedustella asiaa ulkoasiainministeri Munchilta, kun t.k. 11 p:nä kävin hänen luonaan neuvottelemassa pohjoismaiden ulkoasiainministerien kokouksen sopivimmasta ajasta. Selvyyttä en saanut. Kysyin häneltä tässä yhteydessä, merkitseekö Stauningin Lundissa pitämä puhe - Tukholman puhetta ei silloin vielä oltu pidet-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ty - että ulkoministerien kokousten ohjelma tulee entistä rajoitetummaksi. Tähän vastasi herra Munch lyhyesti: päinvastoin, meidän täytyy tehdä enemmän työtä. Sitten hän jatkoi, että Ruotsin lehtien kirjoitukset ovat olleet sellaisia, että jotain oli tehtävä "for at rense Luften". Ja hän lisäsi - puhuen tanskalaisista -: "Vi kan ikke føre dem bag Lyset". Kun tämän johdosta olin lausunut, että toiselta puolen voi olla hyödyllistä, jos muut maat uskovat, että yhteistyö pohjoismaiden kesken on suurempi kuin se on, ei herra Munch yhtynyt mielipiteeseeni.

Ettei Ruotsin lehtien kirjoitukset eivät tanskalaisille ole olleet mieluisia, on tosiasia, ja on se helposti käsitettävää. Tosin pääjohtaja Ürnen ensimmäinen kirjoitus, josta olen tehnyt selkoa raportissani 11 viime tammikuun 12 p:ltä, huokui sympatiaa Tanskaa kohtaan ja oli kirjoitettu ystävällisessä sävyssä, mutta eihän aina ole mieluista, kun rikas naapuri pyytämättä tulee tarjoamaan lainaa köyhälle samalla opettaen, kuinka jälkimmäisen tulisi hoitaa talouttaan. Ja myöhemmin on herra Ürne Børsen-lehdelle viime helmikuun 27 p:nä antamassaan haastattelussa suoraan kritikoinut Tanskan talouspolitiikkaa ja puhuessaan valuutan säännöstelystä lausunut sanat: "Udlandet har faaet Magt over Danmarks økonomiske Liv". Niinikään on Ruotsin ensimmäisen kamarin jäsen, johtaja Wistrand päivää ennen samalle Børsen-

lehdelle antamassaan haastattelussa lausunut: "Og saa viidt vi herfra har kunnet bedømme det, har denne Form for Planøkonomi kun gjort Danmark i høj Grad saarbar for de store Magter og lidet modstandsdygtigt overfor deres økonomiske Interesser". Voi ymmärtää, että tällaiset lausunnot eivät miellytä tanskalaisia. Mutta epäilemättä heittä kaikkein enimmäen on katkeroitannut se puhe, jonka Ruotsin oikeiston johtaja, professori Bagge - häntä tarkoitti herra Stauning sanoillaan "en svensk professor" - viime marraskuun 17 p:nä piti Kööpenhaminan konservatiivisten ylioppilaiden järjestämässä kokouksessa, jonne puhujiksi oli kutsuttu Skandinavian maiden oikeistopuolueiden johtajat. Se puhe oli tosiaan semmoinen että, kun sitä radiossa kuunteli, itseltään tuli kysyneeksi, ovatko olot maailmassa niin muuttuneet, että toisen maan vastuunalaisessa asemassa oleva edustaja puheessaan toisen maan ylioppilaille pitää sopivana siinä määrin kritikoida heidän maataan ja varsinkin sen varustautumista tai varustautumisen puutetta.

Etä herra Stauning tahtoi reagoida tässä mainittuja lausuntoja vastaan, sitä voi pitää luonnollisena. Mutta että hän valitsi itselleen Ruotsissa olevan puhujalavan ja että hänen purkauksensa sai - voi kai huolehti sanoa - sopimattoman ja vahingollisen muodon, sitä oli aluksi vaikeata selittää.

Jos herra Stauningin puolustusliittoa koskeva puheen osa huomattavassa määrässä pohjautui sisäpolitiik-

kaan, niin oli puheen Tanskan puolustuskysymystä koskeva osa kokonaan riippuva sisäpolitiikasta. Miksi hän piti tarpeellisena ventiloida sitä Ruotsissa?

Luultavasti sattuma, hetken katkeruus.

Kuten raportissani N:o 4 viime helmikuun 19 p:ltä olen tiedoittanut, koetettiin täällä sotilasvaliokunnassa hieroa sovintoa sillä pohjalla, että venstrepuolue suostuisi kannattamaan hallituksen varustusesitystä ehdolla, että varustuksiin myönnettäisiin muutama miljoona lisää. Nämä neuvottelut, sen tiedän, eivät johtaneet tulokseen, venstre kun vaati enemmän kuin hallitus tahtoi myöntää, ja tämä todettiin pari päivää ennen kuin herra Stauning piti puheensa Lundissa. Ja tämä merkitsi, että hänen, jollei venstre vielä muuta kantaansa, paitsi omaan puolueeseensa edelleen on nojaututtava radikaaleihin ja siis olla niille mieliksi, sillä pieninkin frondeeraus heidän taholtaan maakaräjillä voi näin ollen kaataa varustussuunnitelman. Että tämäkin katkerointi herran Stauningia juuri silloin kun hän piti puheensa Lundissa, on todennäköistä, mutta se ei selitä, että vastuunalainen valtiomies pitää sopivana puhua niin kuin hän puhui. Ja vieralla maalla. Miksi?

Lienee ihan varmaa, että se puhe, jonka herra Stauning piti Lundissa, ei ollut yhtäpitävä sen puheen kanssa, jonka hän ennen lähtöään oli antanut Tanskan lehdille, ja väitetään, että pääministeri Stauning, joka

vähän ennen oli ollut hoidettavana sairaalassa kahtena viikkona, pitäessään puheensa oli päähtynyt ja että hän siinä tilassa tuli lausuneeksi toista kuin oli suunnitellut. Jos niin on, ja niin lienee, niin on siinä selitys, miksi hän Lundissa puhui niin kuin puhui ja samalla selitys hänen jokseenkin huonoon huopailmiseensa juljesta päin.

Herra Stauningia tullaan luultavasti ahdistamaan ankarasti ja harva tulee puolustamaan hänen puheitaan joka suhteessa. Mutta niin luja on hänen asemansa, että on vaikeata uskoa, että Lundissa pitämänsä puhe sitä saisi horjumaan. Olen voinut huomata, että hänen maltilliset vastustajansa hyvin käsittävät, että hän tahtoi reagoida Ruotsista tullutta kritiikkiä vastaan, ja että hänen maltilliset kannattajansa eivät ole tyytyväisiä siihen muotoon, jonka puhe sai.

Joskin herra Stauning puheellaan on vahingoittanut itseään, ei silti ole sanottua, että hän sillä on vahingoittanut puolustusliittoaajatusta. Hänen puheensa voi aiheuttaa sen, että sitä pohditaan ja että sen mahdollisuuksia tutkitaan, ja reaktio hänen kielteiseen kantaansa, joka epäilemättä ei ole niin kielteinen kuin hänen puheestaan voi päätellä, voi käydä voimakkaammaksi. Jollei taas oikeisto hillittömillä hyökkäyksillä tee mitättömäksi valttia, jonka se on saanut.

Kööpenhaminassa, 13 päivänä maaliskuuta 1937.

Roy Thedley

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Thesdorff

20/3 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 20 p:nä maaliskuuta 1937.

N:o 378.

7 / 50 Puh. & 37.	
22/3. 37	2
5	C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin
lähettää Kööpenhaminan lähetystön ra-
portin N:o 6, jonka nimikkeenä on:

Stauningin puhe II.

Vastaanottakaa, Herra Ministe-
ri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rolf Thesley

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Kööpenhamina-ssa 20 p:nä maalis-kuuta 1937.

Asia: Stauningin puhe II.

7 / 50 Tal. S 37.
22/3. 37
5 C3

Ulkoasiainministeriön budjetin yhteydessä sukeu-
tui kansankäräjillä t.k. 18 p:nä keskustelu pääministeri
Stauningin puheen johdosta. Omiaan herättämään huomiota
oli, että ulkoasiainministeri, vaikka häneen vedottiin, ei
ottanut osaa keskusteluun, sekä etteivät hyökkäykset her-
ra Stauningia kohtaan olleet kiihkeimpiä, mikä olisi tun-
nut luonnolliselta sen rumputulen jälkeen, jonka esi-
neenä hän on ollut toista viikkoa.

Kun t.k. 15 p:nä kävin ulkoasiainministerin pu-
heilla, lausui hän, että luultavasti t.k. 18 p:nä kansan-
käräjillä syntyisi keskustelu herra Stauningin puheen
johdosta. Hän lisäsi että he - tarkoitti hallitusta -
luonnollisesti eivät ottaisi asiaa puheeksi, mutta että
oppositio luultavasti käyttäisi hyväkseen tilaisuutta, jon-
ka ulkoasiainhallinnon budjetin käsittely sille antoi.
Ja hän kysyi, oliko Suomen puolelta mitään huomauttamis-
ta sitä vastaan, että hän puheessaan mainitsisi, että
pohjoismaita edustavat asiantuntijat olivat käsitelleet ky-
symystä puolueettomuussäännöistä sekä että oli todennä-
köistä, että ulkoasiainministerit huhtikuussa Helsingissä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

pidettävässä kokouksessa ottaisivat ohjelmaansa keskustelun tästä kysymyksestä. Kun en katsonut voivani antaa varmaa vastausta tohtori Munchille, päätimme että asiata sähköteitse tiedustelisin Helsingistä. Saatuaani ministeriön myöntävän vastauksen, ilmoitin asiasta ulkoasiainministerin sihteerialle, joka lupasi toimittaa vastaukseni Rigsdagissa olevalle päällikölleen. Suomen puolelta asia siis oli selvä.

Kun Ruotsin ulkoasiainministeriö Helsingin kautta oli kuullut asiasta, antoi se Kööpenhaminassa olevalle lähettiläälle määräyksen tiedustella, mitä tohtori Munch aikoi lausua puolueettomuusneuvotteluista. Hänelle vastattiin silloin, että ulkoasiainministeri Sandler ennen lähtöään Lontooseen, oli ilmoittanut herra Munchille ei vain, ettei hänellä ollut mitään sitä vastaan että hän asiasta puhuisi kansankäräjillä, vaan myös että hän sitä piti toivottavana. Matkakiireitten tähden ei tätä tiedetty Ruotsin ulkoasiainministeriössä. Tässä kysymyksessä oleva asia oli siis selvä myöskin Ruotsin puolelta.

Mitä Norjaan tulee, oli herra Munch vähän sen jälkeen kuin asiasta oli keskustellut kanssani, antanut määräyksen Oslossa olevalle lähettiläälleen tiedustella asiaa. Norjan takäläinen lähettiläs uskoo, että oli annettu myöntävä vastaus, mutta ei vielä eilisiltana tietänyt asiasta mitään varmaa.

Näin ollen ei tässä mainittu kysymys - edellyt.

täen, että otaksuma mitä Norjaan tulee on oikea - ole voinut estää ulkoasiainministeriä ottamasta osaa keskusteluun. Sitä paitsihan hän sivuuttamalla sen olisi voinut selvitellä asioita. Kaksi kertaa koetti konservatiivisten johtaja Christmas Møller provosoida häntä puhumaan. Ensiksi hän kysyi, oliko ulkoasiainministeri nähnyt herra Stauningin puheen, ennen kuin se pidettiin. Tähän vastasi herra Stauning itse, että hän yksin kantoi vastuun siitä. Tämän jälkeen kysyi konservatiivisten johtaja, hyväksyikö ulkoministeri puheen sisällön ja muodon. Herra Munch ei vastannut sanaakaan.

Edellä esitetystä käy selville, että herra Munch oli aikonut puhua. Sitä merkillisempää oli, että hän lupoi aikeistaan, vaikka hänen kantaansa suoraan oli tiedusteltu, sillä tiesihän hän edeltä päin, että hän vastatessaan oli vaikeassa asemassa. Joko hänen piti lausua hyväksyvänsä ainakin puheen sisällön ja silloin oli maailmalle julkilausuttu, että Lundissa pidetyssä puheessa esitettiin Tanskan ulkoasiainministerin kanta, tai oli hänen desavuoitava hallituksensa päällikkö. Mutta, kuten sanottu, tämähän hänen piti tietää.

Yleisesti näytään uskovan, että herra Munch, vaikka hänen suhtautumisensa puolustuskysymykseen on enemmän negatiivinen kuin pääministerin, jos olisi puhunut asiasta, olisi ollut lausumatta hyväksyvänsä kysymyksessä olevaa puhetta ja että herra Stauning välien rikkomi-

sen uhalla sai hänet vaikenemaan. Tämän mukaan olisi siis herra Stauning tässä kohden, vaikka oli kysymys puolustuksesta, saanut voiton herra Munchista (1.)

Selityksenä voisi myös olla että uudelleen on ruvettu enemmän yksityisluentoisiin neuvotteluihin puolustuskysymyksestä ja sen ratkaisun yhteydessä tehtävistä lehmäkaupoista, joiden mahdollisuudet kuitenkin lienevät pienet. Siihen viittaa myös se, että puheen aiheuttama kritiikki oli niin hillittyä ja varsinkin mitä venstrean tulee melkein anteeksi pyytävää sekä ettei mitään epäluottamuslausetta ehdotettu.

Mutta on myös huomattava, että keskustelu kansankäräjillä selvään näytti, että Ruotsista tullut kritiikki on katkeroittanut mieltä ihan yleisesti ja että

(1.) Herra Stauning lienee ollut valmis ottamaan puolustusesitykseen 12 miljoonaa kruunua enemmän kuin siinä on, mutta ollut pakoitettu luopumaan tästä herra Munchin vaatimuksesta.

Eilen pidettyyn puolustusvaliokunnan kokoukseen oli kutsuttu pääministeri, ulkoasiainministeri ja puolustusministeri. Kun tehtyihin kysymyksiin oli vastannut puolustusministeri, oli eräs valiokunnan jäsen (joka asiasta minulle kertoi) pyytänyt, että pääministeri tekisi selkoa kannastaan. Tähän oli pääministeri lyhyesti vastannut, että vaustausten antaminen oli puolustusministerin asia. Kun Kysyjä tämän johdosta oli huomauttanut, että pohdittiin ei vain ammattiasiaa, vaan suurta poliittista kysymystä, oli pääministeri vaiennut.

herra Stauningia jossain määrin ymmärretään ja että hänelle annetaan huomattavan paljon anteeksi sekä että puolustusliittosuunnitelmilla - ainakin toistaiseksi - on perin vähän kannatusta Tanskassa.

Lisättäköön, että herra Stauning kansankäräjillä esiintyi enemmän syyttäjänä kuin syytettynä ja että hän rebus sic stantibus suoriutui hyvin.

Kööpenhaminassa, 20 päivänä maaliskuuta 1937.

Raf Thomsen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 1

ASIA: _____

Koöpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Thesleff

28/4 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 508.

Kööpenhaminassa, 28 p:nä huhtikuuta 1937.

8 / 50 Sal. 37.	
20/4-37	2
5	CB

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin n° 7, jonka nimikkeenä on:

Puolustusksymyksestä IV.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rudolf Holsti

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENAHMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Kööpenhamina ssa 28 p:nä huhti-kuuta 1937.

Asia: Puolustuskysymyksestä IV.

KÖÖPENAHMINA	
8	50 Pal. 37.
20/4-37	-3
5	C3

Tämän kuun 20 p:nä hyväksyivät kansankäräjät puolustuskysymystä koskevan valiokuntamietinnön 71 äänellä oikeiston 27 ääntä vastaan. Venstre pidättäytyi äänestämästä. Ja niin selvänä pidettiin ratkaisua, että 25 kansankäräjien jäsentä oli poissa äänestyksestä, äänestyksestä asiasta, jota luultavasti kaikki pitivät tärkeimpänä, mikä pitkään aikaan on tapahtunut käräjillä.

Asia lähetettiin sitten maakäräjille, joiden uskottiin heti hyväksyvän lain kansankäräjien omaksumassa muodossa. Koska asian käsittely kuitenkin näkyy pitkittyvän maakäräjien valiokunnassa, voi olla syytä nyt jo tehdä pari huomautusta.

Hallituksen esitykseen oli kansankäräjien valiokunta tehnyt ainoastaan pari varsin vähän merkitsevää muutosta, eikä siis uuden puolustuslain hyväksyminen merkitse sanottavaa askelta puolustuksen hyväksi. Kun näin on, tulee tehneeksi kysymyksen, eikö puolustustahto Tanskassa sittenkään - huolimatta siitä mitä maailmassa tapahtuu - ole kasvamassa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Uskoakseni on kuitenkin suurin piirtein niin, että puolustustahto on kasvamassa. Tosin lausui radikaalien johtaja kansankäräjillä Rager puhuessaan eri ehdotuksista: "Sikkerhed giver ingen af Ordningerne, og det er feigt ikke at ville se sin fysiske Evnesløshed i Øjnene", ja lausui oikeistonkin pääpuhujalla Kraft: "Jeg erkender, at vi ikke kan hindre en Stormagt i at erobre Danmark, men jeg tror ikke, en saadan Fare foreligger", mutta tällaiset lausunnot ovat tosiasiaan tunnustamista. Ja näitä vastaan voi siteerata seuraavat sanat "Social-Demokraten'in" pääkirjoituksesta t.k. 14 p:nä: "Vi er fortsat som alle forstandige Mennesker Tilhengere af Afrustning. Men vi nægter ikke, at Tiderne har ændret sig i daarlig Retning, siden Socialdemokratiet sidst fremsatte sit Afrustningsforslag. Den Gang stod Folkeforbundet med Myn-dighed, den Gang levede Afrustningskonferencen og gav Eu-ropas Folk Haab om virkelige Resultater. Efter Nazis-mens Erobring af Magten i Tyskland, efter det Oprust-nings-Kapløb, som Hitler har været førende i, efter at Italien i sin Krig mod en Folkeforbundsstat har kranket ikke alene Pagten, men de simpleste Menneskerettigheder, - efter alt dette nægter Socialdemokratiet ikke, at dets Syn paa Nødvendigheden af et Forsvar er ændret."

Ja varsin selvän kuvan siitä, kuinka puolustus-tahto sosialidemokraattisessa puolueessa on ollut kasva-massa, antaa vertailu nyt hyväksytyn lain ja sen esityk-

sen välillä, jonka Stauningin ensimmäinen hallitus v. 1924 antoi eduskunnalle: sen mukaan oli koko puolustusbudjetti 11½ miljoonaa kruunua ja sotapalvelusta suorittamaan kutsuttujen miesten luku 800! Nyt ovat vastaavat luvut n.45 miljoonaa kruunua ja n. 9000 miestä.

Kehitys tulee suuresti riippumaan radikaaleista ja sosialidemokraattien riippuvaisuudesta radikaaleista. Jos radikaalit, ensi sijassa ulkoasiainministeri Munch, luopuisivat varsin doktrinäärisestä kannastaan, tai jos sosialidemokraatit tulisivat olemaan vähemmän riippuvaisia radikaaleista, merkitsisi tämä epäilemättä että Rigsdagin suhtautuminen puolustuskysymykseen muuttuisi paljokaan positiivisemmaksi.

Kööpenhaminassa, 28 p:nä huhtikuuta 1937.

Rolf Munch

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA:

Köpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Thorsleff

9/5 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 3 p:nä toukokuuta 1937.

N° 516.

9 57 Tal. S 37.

7/5-37

5 (03)

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 8, jonka nimikkeenä on:

Maatalousministeri Bordingin lausunto voinviennistä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rudolf Holsti

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Kööpenhaminassa 3 p:nä touko-kuuta 1937.

9/57 Val. B 37.

7/5-37

Asia: Maatalousministeri Bordingin
lausunto voinviennistä.

5 C3

Kun hallitus viime huhtikuun 29 p:nä Rigsdagille jätti esityksen voin ja maidon hintojen korottamiseksi sisämarkkinoilla, piti maatalousministeri Bording puheen, jonka kahteen kohtaan on syytä kiinnittää huomiota. Hän lausui, että olisi varsin arveluttavaa maksaa viennitipalkkioita maasta viedylle voille. Ei olisi viisasta, eikä edes puolustettavaa ylläpitää tärkeätä vientihaaraa valtion tuen varassa - puheensa alussa oli hän maininnut, että 80% Tanskassa tuotetusta voista viedään ulkomaille - koska sen on ilman tukea voitava kilpailla ulkomaalaisten kilpailijoiden kanssa. Seuraukset sellaisen tuen antamisesta olisivat arvaamattomat myös toisiin tuotannon haaroihin nähden, jotka yhtä suurella oikeudella voisivat vaatia itselleen vastaavaa tukea. Valtion tuen antaminen koko vointuotannolle aiheuttaisi, jos tahdottaisiin välttää viennin kasvamista ja sen kautta hintojen alenemista, tuotannon rajoittamista myyntimahdollisuuksien mukaisesti. Sellaista rajoittamista eivät maan-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viljelijät hyväksy, ja tunnustaa täytyy, että sellainen olisi vaikea toteuttaa käytännössä. Mutta lisäksi tulee kaupapoliittinen vaara, joka piilee sellaisessa politiikassa. Tämän tähden voisi vientipalkkioiden maksaminen käydä suorastaan vahingolliseksi maanviljelykselle ja sen kautta koko maalle. Mikään edesvastuuta tunteva hallitus ei voisi kantaa edesvastuuta sellaisesta järjestelystä.

Näin maatalousministeri. Keskustelua asiasta ei kansankäräjillä vielä ole ollut.

Puheensa jälkimmäisessä osassa lausui herra Bording seuraavat sanat, joita Suomessakin lienee syytä vakavasti harkita:

"Desværre synes det at se ud til, at den Situation, som dansk Landbrug blev stillet over for for 50 Aar siden, gentager sig. For mig at skønne er der al Udsigt til, at den Situation, der da ramte dansk Kornsalg ved Konkurrence fra Udlandet, nu er ved at ramme dansk Smørproduktion. Vi kan saaledes ikke se bort fra, at mens de danske Smørproducenter har reageret over for det store Prisfald paa Smør ved at nedsætte Eksporten med 30 Mill. kg, har vore Konkurrenter i New Zealand og Avstralien forøget deres Eksport. Hertil har naturligvis bidraget den Praferancetold for Ikke-Kolonismør, som England har gennemført, og som vi vel ikke kan gøre os Haab om at komme af med."

Jos ministeri Bordingin otaksuma, että Tanskan

vointuotantoa nyt uhkaa samanlainen vaara kun sen viljantuotantoa 1880-luvulla, on oikea, niin koskee tämä myöskin Suomen vointuotantoa, joskaan ei samassa määrässä. Suomen taloutta kuin Tanskan.

Herra Bordingin puheen johdosta julkaisi kansantaloustieteen professori Axel Nielsen eilispäivän Politiken'issä kirjoituksen, jossa hän huomauttaa, että herran Bordingin vertailuun viljantuotantoa ja vointuotantoa kohdanneiden pulien välillä voi olla aihetta, mutta ettei Tanskassa ole saatavissa niin tarkkoja tietoja, että niiden nojalla voitaisiin omaksua kantaa asiassa. Hän ehdottaa sen tähden, että aikaansaataisiin tutkimus siitä, millä edellytyksin Australia ja Uusi Seelanti voivat tuottaa voita. Hän pitää varmana, että sitä tullisuojaa, mikä Englannissa tulee siirtomaavoin osalle, edelleen tullaan pitämään voimassa, mutta hän pitää kuitenkin todennäköisenä että, jos antipoodit eivät ilman valtion tukea voi kilpailla Englannin markkinoilla, niin heidän voinvientiään Englantiin ajan pitkään ei voida jatkaa valtion tuen varassa. Jos tutkimus osoittaa, että australialaisen ja uusi-seelantilaisen voin tuottaminen kannattaa ilman valtion apua, on Tanskan siitä tehtävä johtopäätökset ja järjestettävä olonsa sen mukaan, jos taas mainittu vointuotanto ei ole kannattavaa ilman valtion tukea, on kysymys siitä, että Tanskan tulee jaksaa kestää kilpailussa.

Käsitykseni mukaan on professori Axel Nielsenin

ajatus oikea, ja tulisi meidän Suomessa koettaa saada aikaan sellainen selvittely, jota hän ehdottaa. Kansainvälisessä maatalousinstituutissa Roomassa on epäilemättä paljon Australian ja Uuden Seelannin vointuotantoa valaisevaa aineistoa. Eikä liioin luulisi olevan mahdotonta hankkia tietoja siitä voidaanko ja kannattaako voin kuljettamista varten Australiasta ja Uudesta Seelannista ottaa käytäntöön huomattavasti enemmän nopeakulkuisia laivoja ja voidaanko niihin saada entistä paremmat jäähdytyslaitteet, niin että voin laatu sen saapuesssa Englannin markkinoille on samanlainen kuin Suomesta viedyin voin, sillä tärkeä edellytys kilpailullemme kaiketi on, että Suomesta Englantiin tuotu voi on parempaa kuin päiväntasaajan toiselta puolen tuotu.

Jos tällainen tutkielma saataisiin aikaan ja sen tulokset näyttäytyisivät luotettavilta, olisi sitten entistä paljoka helpompi määritellä kantaa siihen, onko voin tuotantoa supistettava, onko voin tuotantoon käytettävä ainoastaan tai miltei ainoastaan kotimaassa tuotettuja rehuja, onko vientipalkkioita maksettava j.n.e.

Kööpenhaminassa, 3 p:nä toukokuuta 1937.

Rolf Thunberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 9

Ministeri Thorsleff

2/6 1932

Pak
SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, kesäkuun 2 p:nä 1937.

N:o 621.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 10 / 57 Pal. 11. 1937.		
76-37	Vo	11
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N:o 9, jonka nimikkeenä on:

Pakkotuomioajatus voittaa alaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Roy Holsti

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Kööpenhamina-ssa 2 p:nä kesä-kuuta 1937.

Asia: Pakkotuomioajatusta voittaa
alaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
10/57 Pal. n:o 137.		
576-27	V0	
5	C3	

Lähtien siitä, että työrauhan säilyminen merkitsee erinomaisen paljon koko yhteiskunnalle, on eri maissa ja eri aikoina vaadittu pakkotuomioajatuksen toteuttamista työriidoissa. Ensi sijassa ovat tätä epäilemättä vaatineet porvarilliset radikaalit. Näin Tanskassakin. Nyt on täällä kuitenkin sattunut se yllättävä tapaus, että itse työnantajayhdistyksen esimies on asettunut kannattamaan tässä kysymyksessä olevaa ajatusta.

Tanskan työnantajayhdistyksen vuosikokouksessa viime toukokuun 21 p:nä loi yhdistyksen esimies, insinööri Julius Madsen kuvan tilanteesta. Tässä yhteydessä hän esiintoi, huomautettuaan että nykyinen tilanne ei ole tyydyttävä, ajatuksen että työriitoihin nähden olisi aikaansaattava sellainen järjestys, että ratkaisu niissä tapahtuisi pakkotuomion kautta. Hän lisäsi tosin, että tämän pakkotuomion (Voldgift) ei tulisi olla pakollinen, vaan vapaaehtoinen sikäli että järjestöt määräisivät pakkotuomioistuinten jäsenet. Herra Madsenia kannatti eräs huomattava teollisuusmies, eikä kukaan kokouksessa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puhunut häntä vastaan.

Viisi päivää myöhemmin oli ammattiyhdistysten keskusliitolla (De samvirkende Fagforbund) vuosikokouksensa. Siinä katsauksessa, jolla liiton puheenjohtaja Chr. Jensen avasi kokouksen, lausui hän, että liitto luonnollisesti on valmis neuvottelemaan työnantajien kanssa herra Madsenin ehdotuksesta, mutta että hän omasta puolestaan ei pidä vapaaehtoista pakkotuomiota mahdollisena. Herra Madsenin ehdotuksen vastaanotto oli siis sinä päivänä sillä taholla melko kylmää. Mutta seuraavana päivänä keskusteltiin kysymystä pääministeri Stauning ihan toisessa äänilajissa. Positiivisesti hän tosin ei sanonut muuta kuin että herra Madsenin ehdotuksesta oli neuvoteltava, mutta hänen perustelunsa olivat sellaiset, että voi huomata, että hänen kantansa oli toinen kuin Chr. Jensenin ja että hän piti mahdollisena että herra Madsenin ehdotuksen pohjalla voitaisiin saada jotain aikaan.

Näin ollen on luultavaa, että lähiaikoina Tanskassa ainakin tullaan pohtimaan kysymystä pakkotuomiosta työriidoissa, sillä Stauning todennäköisesti saa puolueensa seuraamaan itseään nyt niinkuin ennen. Päästäkönsä tulokseen, on mahdotonta ennustaa. Vaikeata on myös lausua mielipidettä siitä tullaanko ensi sijassa neuvottelemaan "vapaaehtoisesta pakkotuomiosta", vai eikö ole luultavinta että, kun kerran ruvetaan neuvottelemaan, päädytään neuvottelemaan "pakollisesta pakkotuomiosta".

Kööpenhaminassa, 2 p:nä kesäkuuta 1937.

Roy Madsen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Thesloff

8/6 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

P, S Kööpenhaminassa, 8 p:nä kesäkuuta 1937.

N° 634.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 11/57 Pal. 11/37.		
12/6-37		
5	C 3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 10, jonka nimikkeenä on:

Ulkoasiainministeri Munch keskustelustaan Neurathin kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus..

Rolf Thiel

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Kööpenhamina-ssa 8 p:nä kesä-kuuta 1937.

Asia: Ulkoasiainministeri Munch
keskustelustaan Neurathin
kanssa.

11/57 Pal. S 37
12/6-37
5 C 3

Sen johdosta että ulkoasiainministeri Munch tois-
sapäivänä oli saapunut Genève'istä sekä että hän sitä
edellisenä päivänä Berliinissä oli ollut tapaamassa ul-
koasiainministeri Neurathia, kävin eilen herra Munchin pu-
heilla, ensi sijassa saadakseni kuulla jotain Saksan suh-
tautumisesta pohjoismaihin. Eräät Saksan lehdethän ovat
pitäneet Oslo-valtioiden viimeisiä kokouksia jonakin blok-
kivalmistuksena Saksaa ja ehkäpä muitakin diktatuurimai-
ta vastaan, ja otaksua voi, että tämä ainakin osaksi oli
aiheuttanut ministeri Munchin pysähtymisen Berliiniin. Tä-
hän otaksumaan oli sitä enemmän syytä, kun pääministeri
Stauning t.k. 6 p:nä Larviksissa, Norjassa, pitämässään pu-
heessa oli katsonut tarpeelliseksi niin voimakkaasti al-
leviivata, ettei ole kysymys puolustusliitosta pohjoismai-
den kesken. Hän lausui nimittäin m.m. seuraavat sanat:
"Vi kan føle Trang til at virke Side om Side paa
forskellige Omraader, men det kan ikke blive som Vaaben-
brødre med falles Vaaben imod andre". Tällaiset sanat

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ovat niin selviä, että tahtomattaankin tulee kysyneeksi, onko Saksa antanut Tanskalle aihetta levottomuuteen.

Kysyin näin ollen tohtori Munchilta, käsitetäänkö Saksan virallisella taholla Oslo-valtioiden viimeaikais- ta yhteistyötä tähdätyksi Saksaä kohtaan. Täähän vastasi hän että, huolimatta siitä mitä eräät lehdet ovat kirjoittaneet, eivät Neurath eikä Schacht, jonka kanssa hän myös oli keskustellut, olleet lausuneet mitään, joka viit- taisi siihen, että heillä olisi sama käsitys kuin puhee- na olevilla lehkillä, ja hän lausui myös, ettei Neurath sanallakaan kosketellut "Holstis Reise" (Moskovaan), lisä- ten ettei Neurath keskustelussaan Sandlerinkaan kanssa ollut puhunut Moskovan matkasta.

Herra Munch kertoi myös saaneensa sen käsityk- sen, ettei Neurath uskonut maailmassa yleensä koetettavan muodostaa demokraattista rintamaa diktatuurimaita vastaan, sekä että Neurath samoin kuin Genève'issä Eden ja eräät muut olivat käsityksinään lausuneet, että tilanteessa oli "en Afspending". Mutta hän lisäsi, että kun Genève'iin tuli uutinen Almerian pommituksesta, niin useat yleiskoko- uksen valtuutetuista jo olivat ehtineet matkustaa sieltä.

Kööpenhaminassa, 8 p:nä kesäkuuta 1937.

Roy Threlkoff

ULKOASIAINMINISTERIO

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3

ASIA: _____

Neopankinissa olevan laskelmas rap. n:o 11.

U. a. Asiainhoitaja Protherus.

3/8 1937

Kööpenhaminassa, elokuun 2 p:nä 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 759.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
12/57 no. 1137		
5/8.37		UL
KYLLÄ	UASTO	ASIA
5	03	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin n:o 11, jonka nimikkeenä on:

Stauning ja L.S.-liike.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

H. Bratherus

V.a. asioinohitaja.

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,
Helsinki.

Kööpenhamina SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 11.

Kööpenhaminassa 3 p:nä elokuuta 1937.

Asia: Stauning ja L.S.-liike.

ULKOASIAINMINISTERIÖ Salainen.

12/51	ae	37
5/8.37		
5	C3	

Landbrugernes Sammenslutning- (L.S.) liikkeen mielenosoituskokous pidettiin tänäkin vuonna suuren 1935 vuoden talonpoikaismarssin vuosipäivänä, heinäkuun 29 p:nä. Kokouspaikaksi oli tällä kertaa valittu historiallinen Skamlingsbanken lähellä Koldingia Etelä-Jyllannissa.

Yleiseksi vaikutelmaksi mielenosoituksesta jäi, että liikkeen voima ja merkitys ovat vähenemässä. Jo osanottajien lukumäärä oli pienempi kuin viime vuonna ja odotettua noin puolta pienempi. Puheet, jotka suurimmaksi osaksi radioitiin, olivat, yhtä ehkä lukuunottamatta, varsin kesyjä. Ponnat ovat samat kuin ennenkin. Päävaatimus on kruunun arvon alentaminen. Tätä motivoidaan sillä, että kruunun arvo tosiallisesti olisi nykyistä alempi, jos talonpojat saisivat itse vapaasti käyttää sen, valutan, jonka saavat maataloustuotteiden viennistä. Toisin sanoen Nationalbankin valuuttamonopoolia olisi lievennettävä talonpoikaissäestölle edullisempaan suuntaan. Lisäksi kokouksessa esitettiin vaatimuksia korkokannan alentamisesta, puhuttiin pakkohuutokauppojen lopettamisesta y.m. Eräs puheenvuoro

JAKELUOHJE:

tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

käytettiin hyökkäykseen margariiniteollisuutta vastaan. Tunnuksmerkillistä koko liikkeelle on, että se edelleen suosii "suoraa toimintaa" ja vähensyy kansainvaltaisten keinojen merkitystä.

Seuraavana päivänä julkaistiin lehdissä Stauningin vastaus L.S:lle. Vastauksessaan pääministeri huomautti, ettei hallituksen vallassa ole tehdä yksityistalouksia kannattaviksi. Hallitus on kuitenkin tehnyt enemmän maanviljelyksen kuin minään muun elinkeinohaaran auttamiseksi. Sitä politiikkaa tullaan edelleen jatkamaan ja ehkä löytämään vielä uusia keinoja. Mutta erikoisesti Stauning varoitti väkivaltaisuuksista: "En usko että uhkaukset auttavat sen enempää kuin väkevät sanat. Jos tanskalaiset talonpojat aikovat ryhtyä itsevaltaisuuksiin, koituu siitä vain vahinkoa maanviljelykselle; olen vakuutettu siitä, että tanskalaisissa maanviljelijöissä on lain kunnioitusta, ja silloin on tarpeeksi paljon niitä, jotka pidättyvät väkivaltaisuuksista. Jos maanviljelijät haluavat esittää valituksia, heitä kuunnellaan. Jos he esiintyvät uhkauksin, ei heitä oteta vastaan."

L.S:illä ei ole tarpeellista kannatusta edes maanviljelijöiden itsensä keskuudessa. Eriten se on levinnyt Jyllannissa. Mutta sen suurimpana heikkoutena on kuitenkin johtajien ja lujan organisaation puute. Yleisesti voidaan L.S:liikkeestä sanoa, että se esiintymisellään heikontaa venstre-puoluetta, joka vanhastaan ajaa juuri maanviljelijöiden etuja.

Kööpenhaminassa, elokuun 2 p:nä 1937.

V.a. asiainhoitaja:

H. Brothner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cs

ASIA:

Kööpenhaminassa olevan lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Thesleff

22/9 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 908.

Kööpenhaminassa, 22 p:nä syyskuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
13 / 57 Pal. J. 1937.		
25/9-37	V ^o	
5	CJ	

Herra Ministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 12, jonka nimikkeenä on:

Saksa ja Pohjois-Skandinavia.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rolf Theodor

Herra Kauppaministeri

Professori Väinö Voionmaa,

Suomen v.t. Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Kööpenhamina-ssa 22 p:nä syys-kuuta 1937.

Asia: Saksa ja Pohjois-Skandinavia.

13 57 Sol. S 37.
25/9-37
5 C 3

Olen eräissä raportissa (6.11.36) kirjoittanut saksalaisesta kiinnostumisesta Islantiin ja 30 saksalaisen upseerin sinne kesällä 1936 tekemästä matkasta. Kun viime aikoina eräät lehtemme ovat otaksuninaan kirjoittaneet, että saksalaiset ovat tahtoneet saada strategisia tukikohtia Petsamossa, olen koettanut päästä selville siitä, onko täällä viime aikoina voitu huomata saksalaisten kiinnostumista Pohjois-Skandinaviaan. Varsin vähän olen saanut tietää, mutta lienee kuitenkin syytä tiedoittaa kahdesta seikasta.

Viime elokuussa on kaksi saksalaista koululaivaa käynyt Fär-saarilla. Onko niiden käynnillä ollut mitään erikois-tarkoitusta, siitä ei olla päästy selville.

Edelleen on Saksa Tanskalle ilmoittanut - mutta siitä on jo kulunut noin vuosi ja onpa ehkä samanlainen ilmoitus tehty Suomellekin -, että laivastoon kuuluvat Segel-dienstboote vastedes eivät enää tule käyttämään sotalippua vaan virkalippua. Tämä merkitsee, että näiden laivojen poiketessaan satamiin ei tarvitse pyytää lupaa tai tehdä ilmoi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tusta. Tämän johdosta käsitteli Tanskan hallitus kysymystä, olisiko tätä vastustettava. Päädyttiin kuitenkin siihen, ettei asetettu vastustavalle kannalle, koska otaksuttiin, että Saksa, jos se kysymyksessä olevalla toimenpiteellään tarkoitti jotain ei-luvallisen saavuttamista, voisi sen saavuttaa muillakin keinoin.

Voi ehkä vielä olla syytä lisätä, että eräältä varsin luotettavalta norjalaiselta olen kuullut, että kun eräät norjalaiset liikemiehet viime keväänä ostivat eräältä Göteborgin pankilta Sulitelman kaivokset takaisin Norjaan, kauppa oli tehtävä varsin nopeasti syystä, että myös oli ilmoittautunut saksalaisia ja englantilaisia ostajia.

Tämän enempää asiaa valaisevaa en toistaiseksi voi tiedottaa.

Kööpenhaminassa, 22 p:nä syyskuuta 1937.

Rolf Mueler

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön rap. n:o 13.

Ministeri Thesdiff

5/10 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 933.

Kööpenhaminassa, 5 p:nä lokakuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

N 57 Val. 137.

8/10 -37

5

137

AFRIKA

EUROPA

ASIA

5

C3

Herra Ministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 13, jonka nimikkeenä on:

Stauningin "valtaistuinpuhe".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rolf Thorsen

Herra Kauppaministeri

Professori Väinö Voionmaa,

Suomen v.t. Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA. SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Kööpenhaminassa 5 p:nä loka. kuuta 19.37.

Asia: Stauningin "valtaistuinpuhe".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

14 57 Sal 13 37.

8/10-37

5

C3

Tänään avattiin Rigsdag ja piti avajaispuheen tämän maan tavan mukaan pääministeri. Kuten oli odotettu, ei puhe tällä kertaa sisältänyt mitään erikoisen huomattavaa. Ensi sijassa siinä mainittiin eräitä valmisteluasteella olevia lakiehdotuksia. Mutta kaikki tämä oli edeltäpäin tunnettua. Näihin ei vielä ole syytä kajota, sitä vastoin voi olla paikallaan kosketella paria kohtaa, joilla on merkitystä Suomen ja Tanskan taloudelliselle yhteistyölle.

Puheessaan lausuu herra Stauning: "Det maa derfor fremdeles finde Overvejelse Sted angaaende de Muligheder, der maatte vare for at erstatte udenlandske Raastoffer med danske Produkter samt for Etablering af nye danske Produkter". Tämä merkinnee m.m., että on koetettava käyttää enemmän tanskalais-ta puuta ja että varsinkin parrujen vienti Suomesta Tanskaan ei tule helpommaksi. Tälle otaksumalle antaa lisää tukea herra Stauningin työttömyyden torjumista koskeva lausuma: "Indtil videre maa man da over for Arbejdsløsheden søge at iværksætte eller at fremhjalpe saadanne Arbejder, hvortil der for-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

trinsvis eftersøges ufaglærte Arbejdere, som udgør den store Part af Antallet af Arbejdsløse". Silla metsätöihinän verrattain edullisesti voidaan sijoittaa ei-ammattitaitoisia työläisiä.

Herra Stauningin puheessa on kuitenkin myös kohta, jota Suomen viennin kannalta on tervehdittävä tyydytyksellä. Kuten tunnettua, on täällä koetettu rajoittaa rakennustoimintaa m.m. supistamalla sille annettua luottoa, jonka tähden oli syytä pelätä, että puutavarain vientimme Tanskaan tulisi kärsimään. Nyt lausuu pääministeri kuitenkin: "Ligeledes vil det sikkert blive nødvendigt at gennemføre en Lov, der ved finansiel Støtte sikrer Fortsættelsen af Boligbyggeriet, baade af Hensyn til Arbejdsløsheden og til Sikring af Boliger for Befolkningen". Puutavarainvientimme kannalta lienee täysi syy kiinnittää huomiota tähän lausumaan, se kun luultavasti painaa (Suomen hyväksi) enemmän kuin raaka-aineiden tuotantoa koskevat sanat.

Kööpenhaminassa, 5 p:nä lokakuuta 1937.

Rolf Thorsen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Thesleff

6/10 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 6 p:nä lokakuuta 1937.

N° 935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 15/52 SalD. 1937.		
9/10.37	N ^o	Liit.
OSASTO	ASIA	

Herra Ministeri, 5 C3

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 14, jonka nimikkeenä on:

Tanskan ja Norjan kaupalliset välit huononevat.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Raf Thorsley

Herra Kauppaministeri

Professori Väinö Voionmaa,

Suomen v.t. Ulkoasiainministeri,

H e l s i n k i.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Kööpenhamina-ssa 6 p:nä loka-kuuta 1937.

Asia: Tanskan ja Norjan kauppaliset välit huononevat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

15/52 Pal D. 137.

9/10-37	No	Litt.
5	OSASTO	ASIA
	C3	

Tämän lokakuun 1 p:nä hyväksyi Norjan hallitus, jolla on oikeus antaa väliaikaisia lakeja sinä aikana jona suurkäräjät eivät ole koolla, lisäyksen 31 p:nä toukokuuta 1935 annettuun maksujen tasoitusta koskevaan lakiin (Lov om Betalingsudjævning). Lisäys on näin kuuluva:

"Dersom det gjennem valutarestriksjoner legges hindringer i veien for det frie varebytte mellem Norge og et fremmed land, kan Finansdepartementet bestemme at landets tilgodehavender i Norge bare kan anvendes til dekning av norske tilgodehavender i vedkommende land, og treffe de bestemmelser som finnes påkrevet til gjennomføringen herav."

Tämä Norjan hallituksen päätös tähtää Tanskaan, ja on sen aiheuttanut Norjalle merkantiiliselta kannalta katsoen varsin epäedulliseksi muuttunut kauppavaihto Tanskan kanssa.

Tanskan tilston mukaan - norjalaista tilastoa ei mi-
nulla ole käytettävänä - on kuluvana vuotena kuukausina tam-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mikuu-elokuu Tanskasta viety tavaroita Norjaan 48,8 milj. kruunun arvosta ja samoina kuukausina v. 1936 30,2 milj. kruunun arvosta. Vienti Norjaan on siis kasvanut 18,6 milj. kruunua. Tuonti Norjasta on taas vastaavina kuukausina ollut v. 1936 23,3 milj. ja v. 1937 17,3 milj. kruunua. Se on siis pienentynyt 6 milj. kruunua. Tanskan viennin ylijäämä on näin ol-
len kysymyksessä olevina kuukausina kasvanut vuodesta 1936 vuoteen 1937 7 milj. kruunusta 31,5 milj. kruunuun. Voidaan siis, jos tahdotaan, väittää, että ylijäämä on $4\frac{1}{2}$ kertaa suurempi kuin edellisenä vuotena.

On luonnollista, että Norjassa ollaan tyytymättömiä tähän kehitykseen, varsinkin kun se huomattavaksi osaksi joh-
tuu Tanskan valuuttasäännöstelystä ja tuontilisenssien kieltä-
misestä. Kun viime syyskuussa Oslossa oli pohjoismaiden kaup-
paministerien kokous, neuvottelivat Tanskan ja Norjan kauppa-
ministerit maittensa kauppavaihdosta pääsemättä tulokseen. Nor-
jan tšekäläinen lähettiläs on, niin kuin täällä on tapana, u-
sein kääntynyt ulkoasiainministeriön puoleen pyytään tuontilu-
pia, mutta tulos on useimmin ollut varsin laiha. Ja nyt on
sen tähden Norjan hallitus katsonut olevansa pakoitettu ryh-
tymään näin ratkaisevaan toimenpiteeseen.

Norjan tšekäläinen lähettiläs kävi t.k. 4 p:nä ulko-
asiainministeriössä ilmoittamassa kansliapäällikölle ja kauppa-
lisen osaston päällikölle hallituksensa päätöksestä, huomaut-
taen, että Norja, jos parannusta ei saada aikaan, tulee ra-
joittamaan tuontinsa Tanskasta niin että se on 1 contra 1.
Hän ei saavuttanut käynnillään kerrassaan mitään. Mutta kun

hän eilen Rigsdagin avajaisissa tapasi mainitut virkamiehet, kysyivät he, oliko hän jo tiedoittanut käynnistään ja keskustelustaan Osloon, ja lisäsivät, että keskusteluja ehkä voitaisiin jatkaa.

Tilanne muistuttaa enemmän kauppasotaa kuin "pohjoismaista yhteistyötä".

Kööpenhaminassa, 6 p:nä lokakuuta 1937.

Rolf Thorsen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA:

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Thesloff

26/10 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 26 p:nä lokakuuta 1937.

Nº 1058.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Nº 16/52 Sal. D. 1937		
27/10 - 32	FD	LL
RYHMÄ	LUKAITO	ALIA
5103		

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin

lähettää Kööpenhaminan lähetystön ra-
portin Nº 15, jonka nimikkeenä on:

Tanskan ja Norjan kaupalli-
set välit huononevat. II.

Vastaanottakaa, Herra Ministe-
ri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rudolf Holsti

Herra Ulkoasiainministeri

Tohtori Rudolf Holsti,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Kööpenhamina- ssa 26 p:nä loka- kuuta 19 37. 16/52 Sal. II. 137.

Asia: Tanskan ja Norjan kauppaliset välit huononevat. II.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
27/10-37	№	LIL
DOKKA	OLASTO	ASIA
5	C3	

Lisäyksenä raporttiini № 14 t.k. 6 p:ltä voin tiedottaa seuraavaa.

Kun Tanska ei vieläkään huolimatta Norjan hallituksen raportissani № 14 mainitsemistani toimenpiteistä ollut myöntänyt pyydettyjä lisälisenssejä, kävi Norjan täkäläinen lähettiläs eilen ulkoasiainministeriössä ilmoittamassa, että Norja, ellei Tanska myönnä pyydettyjä lisälisenssejä, Tanskaan nähden viipymättä tulee soveltamaan tämän kuun 1 p:nä annettua asetusta. Hän vaati, että Tanska nyt antaisi lisälisenssejä 1,7 miljoonan kruunun tuonnille ja perusteli pyyntönsä sillä, että Norja kuluvana vuotena oli ostanut Tanskalta 30 miljoonalla kruunulla enemmän kuin se Tanskaan oli myynyt. Lisenssejä hän pyysi monenlaisille tavaroille: säilykkeille, paperille, urheiluesineille, jäkälälle, katukiville y.m. Hän ei eilen saavuttanut mitään muuta kuin että ulkoasiainministeri Munch lupasi neuvotella kaupmanministerin kanssa.

Menin heti Norjan lähettiläsen poistuttua hänen luo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taan tohtori Munchin puheille, pyytään lisälisenssejä kartongille, sahatuille puutavaroille ja greaseproofpaperille. Herra Munch suhtautui pyyntöni suopeammin kuin useimmin ennen. Uskon, että tämä ei aiheutunut vain niistä Suomen tuontia Tanskasta valaisevista numeroista, joita hänelle voin esittää, vaan myös siitä, että hän välien kiristyes- sä Norjan kanssa, tahtoi näyttää hyvää tahtoaan Suomelle.

Kööpenhaminassa, 26 p:nä lokakuuta 1937.

Rolf Thorsen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön rap. n:o 16.

Ministeri Theleff

12/12 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 1277.

Kööpenhaminassa, 12 p:nä jouluk. 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
Kö 12/52 Sal. 1937.		
15/12-37	1	UL
AFRIKA	EUROPPA	ASIA
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin
lähettää Kööpenhaminan lähetystön ra-
portin N° 16, jonka nimikkeenä on:

Eduskuntareformista.

Vastaanottakaa, Herra Ministe-
ri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Rudolf Holsti

Herra Ulkoasiainministeri,
Tohtori Rudolf Holsti,
Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Kööpenhamina-ssa 12 p:nä joulukuuta 1937.

Asia: Eduskuntareformista.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
17/12 Val. 137		
15/12-37		
5	C3	

Kuten aikanaan olen raportoinut, asetti hallitus viime keväänä suuren komitean pohtimaan kysymystä valtiosäännön muuttamisesta, silmällä pitäen etenkin sitä, että maakäräjät lakkautettaisiin ja että maassa tulisi olemaan yksikamarinen eduskunta. Tämä komitea ei ole pitänyt kiirettä, mikä epäilemättä johtuu siitä, että maakäräjien lakkauttaminen ei hallituspuoleille enää ole niin tärkeä kysymys sen jälkeen kuin ne viime vaaleissa saivat enemmistön maakäräjilläkin. Komitea kokoontui ensimmäisen kerran syyskuussa, jolloin kokouksessa oli yleiskeskustelu. Pääministeri Stauning ei kuitenkaan silloin voinut olla läsnä, sairas kun oli. Nyt on komitea t.k. 7 p:nä kokoontunut lyhyeen istuntoon, jossa pääministeri hahmoitteli reformin suuntaviivat, kuitenkin tekemättä varsinaista positiivista ehdotusta. Opposition edustajat pyysivät, että asian käsittelyä ei jatkettaisi, ennen kuin heillä oli ollut aikaa lähemmin tutustua pääministerin "skitsiin", niinkuin sitä nimitetään. Tämän johdosta tulee kulumaan jonkun verran aikaa, ennen kuin komitea taas kokoontuu.

Eräessä Social-Demokratenille antamassaan haastattelus-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa lausuu pääministeri, että hänen ehdotuksensa periaatteellisesti on samalla linjalla, jolla hallituspuolueet viime aikoina ovat olleet. Sen tärkeimmät kohdat ovat maakäräjien lakkauttaminen ja vaali-ikä alentaminen 21 vuoteen. Seurauksena maakäräjien lakkauttamisesta on, että valtakunnanoikeus myös lakkaa olemasta. Sen sijaan aiotaan säätää laki ministerien oikeudellisesta vastuunalaisuudesta.

Uutta, ihan uutta on ehdotuksessa että Rigsdag, niinkuin Folketinget'ia vastedes on tarkoitus nimittää, ehdotuksen mukaan tulee valitsemaan 37-jäsenisen Lovraad'in (lakineuvoston), jonka asiana tulee olemaan lausuntojen antaminen eduskunnan käsittelyn alaisista lakiehdotuksista, mutta jolla ei ole mitään niin sanoakseni itsenäistä määräämisvaltaa. Lakineuvostoon valitsee eduskunta keskuudestaan 21 jäsentä ja ulkopuoleltansa 16 jäsentä. Ehdotus että osa jäsenistä valitaan eduskunnan ulkopuolelta johtuu pääministerin sanojen mukaan siitä, että väitetään eduskunnan ulkopuolella olevan asiaintuntemusta, jota Rigsdag ei saa kuulla, syystä että asianomaiset ajan puutteen tähden eivät suostu rupeamaan kansanedustajiksi.

Herra Stauningin skitsissä ovat uutta myös kansanäänestystä koskevat määräykset. Niiden mukaan voisi hallitus tai eduskunnan enemmistö päättää, että jostaan lakiehdotuksesta toimeenpannaan kansanäänestys.

Olen kuullut, että pääministeri luonnollisesti ei pidä ehdotustaan lopullisena, vaan on valmis antautumaan keskusteluun sen pohjalla. Ja epäilemättä keskustelua tulee syntymään. Tuntuu m.m. siltä, että konservatiivisella taholla

taas on suurempia epäilyksiä maakäräjien lakkauttamiseen nähdessä. Ja vaali-ikä alentaminen 21 vuoteen sekä se seikka, ettei ole suunniteltu vähemmistöintressien suojaa parlamentissa, tulee herättämään vastustusta. Toistaiseksi on varovaisuuden vaatima välttämättömyys olla lausumatta mielipidettä siitä, kuinka reformi tullaan toteuttamaan. Toisella puolella on kyllä hallituspuoleilla enemmistö molemmilla käräjillä, mutta toisella puolella on, kuten ennen tässä yhteydessä olen huomauttanut, perustuslain muuttaminen Tanskassa varsin vaikeasti toteutettava asia. Erittäinkin lienee syytä tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen määräykseen, että käräjien hyväksymistä seuraavassa kansanäänestyksessä 45 % kaikista äänioikeutetuista on äänestettävä muutoksen puolesta, jotta siitä tulisi laki.

Kööpenhaminassa, 12 p:nä joulukuuta 1937.

Rolf Neufuss